

Ключові слова: групова злочинність, злочинність неповнолітніх, грабежі, розбійні напади, крадіжки, хуліганство.

Резюме

В статье обосновано, что социальная опасность преступлений в большой мере зависит от того, в одиночку или в группе совершены эти действия.

Ключевые слова: групповая преступность, преступность несовершеннолетних, грабежи, разбойные нападения, кражи, хулиганство.

Summary

In article it is proved that social danger of crimes to a great extent depends on that, alone or in group these actions are perfect.

Key words: group criminality, robberies, armed assaults, thefts, hooliganism.

Отримано 17.02.2012

О. О. КВАША

Оксана Олександрівна Кваша, кандидат юридичних наук, доцент, ст. науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ «МОЖЛИВІСТЬ» І «ДІЙСНІСТЬ» ДЛЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИЧИННОГО ЗВ'ЯЗКУ

Розвиток теорії кримінального права у сучасних умовах не можливий без застосування досягнень філософії. Категоріальний апарат філософії відображає специфіку людської діяльності, тому за допомогою загальних філософських категорій юридичні науки, у тому числі кримінально-правова, здійснюють теоретичне відтворення дійсності. До числа таких категорій, які мають ключове значення для вирішення кримінально-правових проблем, слід віднести детермінізм, причинність, необхідність та випадковість, можливість і дійсність тощо. Ці категорії мають принципово важливе значення для різних концепцій причинного зв'язку у кримінальному праві.

Сучасна соціально-економічна, політична і духовна практика збагачує зміст категорій можливості і дійсності, необхідності і випадковості. Тому актуальним є осмислення змісту цих логічних категорій у світлі сучасних соціально-історичних умов і завдань, нового суспільного досвіду, нових досягнень теоретичного пізнання, духовного і предметного перетворення світу, в контексті сучасної культури.

Вчені-криміналісти, використовуючи ці категорії у своїх дослідженнях, часто надають їм значення та зміст, які не відповідають їх первинному філософському змісту. Тлумачення окремими вченими філософських категорій, зокрема, можливості і дійсності, є суперечливим, що призводить до помилкових теоретичних узагальнень та висновків, і зрештою не сприяє вдосконаленню правозастосовчої практики.

Серед багатьох складних питань причинності у кримінальному праві, що мають своїми витокami філософські начала і дискусії, важливим є питання про співвідношення категорій можливості та дійсності. Значний внесок у розробку вказаної проблеми внесли С. Р. Багіров, С. О. Єфремов, М. І. Ковальов, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, В. Г. Макашвілі, В. Б. Малінін, П. С. Матишевський, В. А. Мисливий, А. А. Музика, В. А. Нерсисян, А. А. Піонтковський, Т. Л. Сергеева, О. Б. Сахаров, М. Д. Сергієвський, О. Я. Светлов, М. С. Таганцев, А. А. Тер-Акопов, Г. В. Тімейко, А. Н. Трайнін, Т. В. Церетелі, М. Д. Шаргородський, О. Л. Тимчук, С. Д. Шапченко, М. П. Яблоков, Н. М. Ярмиш, С. С. Яценко та ін. Водночас не проводився комплексний аналіз універсальних філософських категорій можливості та дійсності, їх взаємозв'язку та значення для кримінально-правових досліджень, тому саме ця проблема і є метою даної статті.

Для розуміння причинності важливе значення має аналіз таких категорій як можливість і дійсність. На думку вітчизняного філософа М. О. Парнюка, саме ці категорії відбивають процес детермінації в його становленні¹.

Насамперед, окреслимо ті напрями кримінально-правових досліджень, у яких фахівці звертаються до понять можливості і дійсності. Переважно ці категорії використовувались (у період радянського кримінального права – Я. М. Брайнін, А. А. Піонтковський, Т. В. Церетелі, М. Д. Шаргородський та інші²) та не залишаються поза увагою вчених на сучасному етапі (М. Й. Коржанський, В. Б. Малінін, А. Ф. Парфенов, Є. В. Фесенко тощо³) при викладенні положень концепції необхідного спричинення, а саме – для розмежування необхідного та випадкового причинного зв'язку. Аналізовані поняття застосовуються у контексті визначення умов необхідного причинного зв'язку: 1) діяння властива неминучість або *реальна можливість* на-

стання наслідку; 2) в конкретних умовах ця *реальна можливість* перетворюється в *дійсність* – діяння породжує наслідок.

Загалом, категоріальний аналіз детермінізму передбачає врахування діалектики категорій можливості та дійсності. Діалектика цих категорій, виявлена стосовно каузальної детермінації (яка лежить в основі розрізнення однозначної і статистичної форм детермінації), екстраполюється і на інші види детермінації, у цілому на детермінізм у його узагальненому вигляді⁴.

Уявлення про можливість і дійсність пройшли довгий шлях розвитку і формування, починаючи з абстрактних образів до сучасного наукового розуміння. У різні історичні епохи, на різних рівнях соціально-історичної практики, науково-технічного прогресу, на певних етапах становлення культури людство мало різні можливості. Зміст категорій «можливість» і «дійсність» завжди історично обмежені масштабами і глибиною практичного перетворення світу. Відрізняється воно в різних світоглядах, буденній свідомості, на емпіричному і теоретичному рівнях наукового знання.

В історії філософії найбільш глибокий аналіз можливості і дійсності здійснили Аристотель і Гегель. Концепція переходу від можливості до дійсності в процесі діяльності описується Аристотелем таким чином: «Матерія є в можливості, коли вона може набути форму, і є в дійсності, коли вона вже набула форму»⁵. Заслуги Аристотеля в галузі розробки логіко-понятійного апарату сучасної філософської думки важко переоцінити. Його філософські погляди лягли в основу традиції, яку, спираючись на ідеалістичну сторону аристотелівського вчення, розвивали наступники, насамперед Фома Аквінський. Він усунув із вчення Аристотеля матеріалістичні елементи і акцентував увагу на ідеалістичному боці. За часів феодалізму відображення діалектики можливості і дійсності виражається крізь призму тих завдань, які філософія вирішує, підпорядковуючись теології, тобто у формі вчення про бога як абсолютну єдність волі і розуму, творця світу, вчення про відношення бога до світу, де основними виступають такі питання, як співвідношення свободи і необхідності, добра і зла та ін.

У філософії Нового часу категорії «можливість» і «дійсність» розглядалися переважно в раціоналістичних ідеалістичних системах. Метафізичний матеріалізм абсолютизував необхідність і заперечував випадковість, тому фактично не досліджувались категорії можливості і дійсності. Вважалось що, якщо все у світі зумовлено, то в ньому немає місця можливості. Метафізика передувала осмисленню цих категорій.

Німецька класична філософія представляє ідейний рух особливого змісту і форми, і обумовлена підсумками відносно тривалого періоду соціально-економічних перетворень. Німецькі філософи розвинули і підняли на більш високий ступінь погляди на категорії можливості і дійсності, які тією чи іншою мірою були властиві їм попередникам, але не отримали в їх системах тієї ґрунтовної розробки, яку ми знаходимо у представників німецької класичної філософії. Німецька класична філософія продовжувала світогляд Нового часу, де центральною виступає категорія розуму в співвідношенні з поняттям віри і чуттєвого досвіду. Вона є складеним моментом тієї класичної філософії взагалі, яка бере свій початок від поглядів Бекона і Декарта і завершується в системах Гегеля і Фейєрбаха⁶. Так, для Канта немає проблеми співвідношення можливості і дійсності в онтологічному плані. Категорії можливості і дійсності він розглядає як категорії модальності. Інакше кажучи, для І. Канта дійсне є реально існуючим як об'єкт чуттєвого споглядання.

Відзначимо, що бурхливий розвиток філософської думки, і не лише німецької філософії, пов'язаний з ім'ям Гегеля. Саме він найповніше і усебічно, хоча й з позицій ідеалізму, дослідив і підняв на якісно новий рівень аналізу проблему можливості і дійсності. Вчення Гегеля є цінним насамперед тим, що категорії можливості і дійсності розглядалися ним як у сфері духу, так і у сфері буття, природи, органічно пов'язуючись з іншими категоріями діалектики, у конкретних галузях знання. Згідно Гегеля, не мислення і його категоріальний апарат є відображенням об'єктивної реальності, а навпаки, остання є породженням пізнавальної діяльності абсолютного духу. Відома формула Гегеля проголошує: «Усе дійсне розумно, усе розумне дійсно». За Гегелем, дійсність є процес, але такий, в якому немає змін у значенні переходу в щось інше. Дійсність у своєму процесі лише виявляє себе. «Дійсність – це таке наявне буття, при якому процес закритий усередині самого себе, яке через самого себе співпадає з самим собою»⁷.

Безперечним надбанням логіки Гегеля є тісний взаємозв'язок її категорій, їх взаємний перехід один в одного. Категорія дійсності знаходиться в одному ряду з іншими категоріями діалектики, за допомогою яких усвідомлюється сутність, тому вони тісно пов'язані. Аналізовані нами категорії можливості та дійсності тісно пов'язані з категоріями «необхідність» і «випадковість». Як вище зазначалось, і в юридичній науці категорії можливості та дійсності вивчаються у тісному взаємозв'язку із категоріями необхідності та випадковості (зокрема, в контексті теорії необхідного спричинення).

У першій половині XIX століття вперше в історії філософії відбувається переорієнтація категоріального аналізу з пізнання на сферу безпосереднього життя, людської діяльності. Відзначаючи досягнення у цій сфері видатного мислителя того часу Л. Фейєрбаха, вітчизняний філософ М. О. Булатов пише: «Розглядаючи життя як спосіб людського існування, що не зводиться до мислення, а включає в себе також чуттєве, практичне відношення до світу, Л. Фейєрбах фактично підходить до аналізу категорій як загальних форм практично-духовного засвоєння дійсності»⁸. Дана цитата повною мірою відноситься до категорій можливості і дійсності, адже їх взаємний перехід один в одного найбільш яскраво простежується саме у сфері реального життя.

Розвиток категорій можливості і дійсності в історії філософії показав соціально-практичну обумовленість їх змісту на кожному історичному етапі. У розвитку цих категорій відбилися зміна характеру діяльності людства, життєвих орієнтирів суспільства (зокрема, посилення орієнтації на майбутнє), акумуляція

культурно-історичного досвіду. Виходячи з аналізу історії філософської думки, можна зробити висновок, що категорії «можливість» і «дійсність» належать до таких логічних категорій, в яких фіксується знання опосередкування сутністю процесу світового розвитку.

У філософії існують різні визначення категорії дійсності, які можна узагальнити у три групи:

1. У широкому сенсі дійсність розуміється як *матерія*, як сукупність речей і явищ об'єктивного світу, все те, що реально існує і розвивається⁹. Ототожнення змісту категорій дійсності і матерії не коректно. Категорія дійсності відбиває не всю об'єктивну реальність. Для цього наукова філософія і виробила категорію «матерія».

2. Дійсність розуміється як *існування*, яке включає сьогодення: «Дійсність – це те, що вже в даний момент існує»¹⁰. Розуміння дійсності як існування не розкриває її специфічного змісту. Категорія дійсності є більш глибокою, ніж «існування».

3. У вузькому сенсі дійсність розглядається як *здійснена можливість* (переважна більшість вчених). У цьому визначенні розкривається специфічний зміст категорії, характерний тільки для неї. У категорії дійсності відбивається не весь матеріальний світ, не уся сукупність речей і явищ, не усе існуюче, а тільки певні речі як здійснення певної можливості, як реалізація потенцій цієї дійсності в її суті. Дійсне – це актуалізована можливість. Змістом категорії «дійсність» є відображення не всіх явищ, а тільки конкретних визначень суті речей, які є можливістю, що здійснилася.

Категорія дійсність є протилежною можливості, одна без одної вони втрачають свій зміст і значення. Можливість також існує об'єктивно, бо інакше вона ніколи б не могла перетворитися на дійсність. Категорії можливості і дійсності є двома протилежними сторонами єдиного, це прояв основного закону діалектики – закону єдності і боротьби протилежностей. Межі між ними рухливі. Дійсність містить в собі можливість іншого. О. Г. Спіркін зазначає, що можливість – це майбутнє в теперішньому, це те, чого не існує в даній якійсь визначеності, але що може виникнути та існувати, стати дійсністю за певних обставин. Під дійсністю розуміють те, що вже безпосередньо сталося, виникло, здійснилося, живе і діє¹¹.

Вищенаведене дає підстави для припущення, що категорію «*можливість*» можна правильно визначити тільки відповідно з категорією *дійсності*. Не можна вважати вдалим широке вживання словосполучення «потенційна можливість», бо «потенційний» означає: «1) прихований, такий, що не проявляється, але виявляється за певних умов; 2) можливий, вірогідний». Отже, потенційність сама по собі означає можливість. Можливість – внутрішня, нереалізована сторона дійсності. Можливість являє собою об'єктивну тенденцію розвитку, що закладена в існуючих явищах. Можливість є тим, що не існує безпосередньо і самостійно, але що існує реально, опосередковане через суть, через умови. І тільки тому, що можливість існує реально як річ в собі, як передумова нової дійсності, як умова виникнення чогось, вона здійснюється. Якщо в категорії дійсності відбиваються актуальні відносини речей, які мають своє безпосереднє вираження, то в можливості виражаються потенційні відносини речей, які ще не мають свого власного буття.

Дійсність завдяки суперечності містить в собі активну здатність виходу за свої межі, здатність до перетворення на інше. Можливість – початковий момент, дійсність – результат процесу. Можливість – це те, що ще не має повного кола детермінації, достатньої зрілості сутності; дійсне ж – те, що має повне коло детермінації.

Таким чином, у категоріях «можливість» і «дійсність» відображається форма здійснення всякого закономірного процесу руху. Будь-який рух є процесом виникнення та реалізації можливостей, процесом формування сутності і, отже, нової дійсності, процесом перетворення менш вірогідного в більш ймовірне, ймовірності в достовірність, можливості в дійсність.

Філософи не лише досліджували зміст категорій дійсності і можливості, але й виокремлювали їх види. Ще Гегель детально аналізував різні види можливості і дійсності, показував їх взаємозв'язок: формальна, реальна і абсолютна можливість і дійсність. Зокрема, на відміну від формальної дійсності, яка є за своєю суттю існуванням, реальна дійсність – це передусім річ з багатьма властивостями, існуючий світ; але вона – не просто існування. Її зовнішнє – це лише внутрішнє відношення до себе. Хоча реальна дійсність і є дещо самостійне, свою істотну визначеність вона має в чомусь іншому самостійному, а саме в реальній можливості. Тут перехід дійсності в можливість здійснений вже на рівні реальної дійсності і можливості. На відміну від формальної дійсності, реальна дійсність містить можливість безпосередньо в самій собі¹².

Традиційно розрізняють абстрактну і реальну можливість. Попередньо ми згадували ці категорії як поняття, за допомогою яких у кримінальному праві обґрунтовується концепція необхідного спричинення. Аналіз реальної можливості у філософії здійснювали Н. П. Васильєв, Л. П. Довженко, М. В. Мостепаненко, Н. М. Маковка, Д. І. Широков та інші. Реальна можливість є ступенем у визріванні можливостей в природі та суспільстві, для реалізації яких є певні умови. Реальна можливість означає наявність всіх необхідних умов, за яких вона неминуче здійсниться, перетвориться у дійсність. Тоді як абстрактна можливість існує як загальна тенденція розвитку, яка до певного часу «не має необхідних передумов для реалізації в даних конкретних умовах»¹³.

Абстрактна можливість – це початкова стадія розвитку, коли сутність ще не сформована, не диференційована, коли дійсність також абстрактна, позбавлена визначень. Можливість виступає у вигляді абстрактної тенденції, яка лише зароджується і може здійснитися у віддаленому майбутньому, коли сутність пройде ряд етапів свого формування, і може не здійснитися, коли фактори її детермінують, ще не виражають необхідність, будучи другорядними. Абстрактною можливістю є така реальна можливість, яка знаходиться

на початковій стадії свого становлення, ще не розвинута, не визначена, не має конкретного виразу. Слід наголосити на тому, що абстрактна можливість не є неможливістю, ці поняття не можна змішувати. Неможливість несумісна з об'єктивними законами природи і суспільства. Адже абстрактна можливість може пройти певні етапи і за сприятливих умов перейти в реальну можливість, а згодом – у дійсність:

«абстрактна можливість реальна можливість дійсність». Так само необхідно розрізняти такі категорії як *дійсність і існуюче* (як було доведено вище). Можливість реально існує лише як здатність дійсності перетворюватися в іншу дійсність.

Разом з тим відмітимо, що М. О. Парнюк застосовує термін «*конкретна*» можливість, проте викладає поняття конкретної реальної можливості як тенденції, яка в якомусь вигляді неминуче здійснюється: коло факторів для її здійснення вже цілком визначилося, умови виражають необхідність¹⁴. Очевидно, що за змістом це поняття є синонімічним із поняттям реальної можливості. Так, у науковій праці вітчизняних філософів «Можливість і дійсність» за редакцією знову ж таки М. О. Парнюка відзначається, що абстрактні можливості, які виражають в даний час і даних умовах несуттєві тенденції, виступають як зародок конкретних можливостей. У процесі розвитку в нових умовах, коли несуттєві тенденції стають істотними, коли сутність сформувалася, дозріли умови, абстрактна можливість перетворюється у конкретну можливість, а потім і в дійсність¹⁵. Подібну позицію знаходимо і в кримінальному праві: «необхідний для відповідальності причинний зв'язок є в тих випадках, коли протиправна поведінка людини створює *конкретну (реальну)* можливість настання результату або перетворює її в дійсність»¹⁶.

Також вчені поділяють можливість на формальну і реальну, при цьому в одних випадках формальна ототожнюється з абстрактною можливістю. Так, З. Д. Давронін, О. Т. Шептулін відзначають, що реальні можливості повинні поділитися на абстрактні і конкретні, при чому абстрактна можливість не менш реальна, ніж можливість конкретна¹⁷.

Зв'язок між причиною і наслідком опосередковується категорією можливого, оскільки певна причина однозначно детермінує лише область, із якої з'являється вибір однієї з можливостей у процесі переходу від причини до наслідку¹⁸. Саме поняття можливого містить в собі єдність буття і небуття: з одного боку, можливість існує в реальній дійсності, і в цьому сенсі вона дійсна, з іншого – реальність її існування, її буття відрізняється від реальності буття вже існуючих об'єктів, а, отже, реальність не можна ототожнювати із існуванням.

Взаємозв'язок категорії дійсності із можливістю виявляється насамперед у тому, що можливість характеризує дану дійсність з точки зору її переходу у новий стан, у нову дійсність. Вчені відмічають органічний зв'язок цих категорій, який полягає в тому, що немає можливості без дійсності, як не буває дійсності без можливості¹⁹. Разом з тим можливість не завжди перетворюється в дійсність, ця категорія уособлює в собі майбутнє, тоді як дійсність включає в себе і минуле і теперішнє того чи іншого явища.

Таким чином, слід підсумувати, що у філософській думці можливість і дійсність є універсальними категоріями та мають важливе методологічне та гносеологічне значення. Дійсність слід визначати як здійснену можливість, отже ці категорії є взаємодоповнюючими, не існують одна без одної.

Отримані висновки сприятимуть розробці кримінально-правової концепції причинності на основі універсальних філософських категорій.

¹ Парнюк М. А. Принцип детерминизма в системе материалистической диалектики. – К.: Наукова думка, 1972. – С. 113.

² Браинин Я. М. Уголовная ответственность и её основания в советском уголовном праве. – М.: Юрид. лит., 1963. – С. 127; Курс советского уголовного права. Часть общая. В 6 т. / Под. ред. А. А. Пионтковского. Т. 2. Преступление. – М.: Наука, 1970. – С. 187; Тимейко Г. В. Общее учение об объективной стороне преступления. – Ростов: Изд-во Ростов-го ун-та, 1977. – С. 126; Церетели Т. В. Причинная связь в уголовном праве. – М.: Юрид.лит, 1963. – С. 161; Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. – М.: Госюриздат, 1947. – С. 189.

³ Коржанський М. Й. Кримінальне право і законодавство України Частина Загальна. Курс лекцій. – К.: Атіка, 2001. – С. 161; Кримінальне право України. Загальна част / Г. В. Андрусів, П. П. Андрушко, В. В. Бенківський та ін. / За ред. П. С. Матишевського та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – С. 141; Малинин В. Б., Парфенов А. Ф. Объективная сторона преступления. – СПб.: Издательство Юридического института, 2004. – С. 82, 112–114 та ін.

⁴ Аскин Я. Ф. Обобщенное понимание детерминизма // Принцип детерминизма. Под ред. Я. Ф. Аскина. – Маратов: Изд-во Саратов-го ун-та, 1983. – С. 3.

⁵ Аристотель. О душе // Сочинения в 4-х томах. – Т. 1. – М.: Мысль, 1976. – С. 246.

⁶ Возможность и действительность / Парнюк М. Л., Кирилук А. С, Кизима В. В. и др. Редкол.: М. А. Парнюк (отв. ред.). – К.: Наукова думка, 1989. – С. 63; Шинкарук В. И. Логика, диалектика и теория познания Гегеля. – К.: Наукова думка, 1964. – С. 156.

⁷ Гегель Г. В. Ф. Философия религии. В 2-х томах. – Т. 2. – М.: Мысль, 1977. – С. 428.

⁸ Булатов М. А. Диалектика и культура. – К.: Наукова думка, 1984. – С. 140.

⁹ Парнюк М. А. Вказана праця. – С. 115.

¹⁰ Маковка Н. М. Категории возможности и действительность. – Краснодар: Изд-во Министерства сельского хозяйства, 1972. – С. 42.

¹¹ Спиркин А. Г. Основы философии: Учеб. пособие для вузов. – М.: Политиздат, 1988. – С. 214–215.

¹² Возможность и действительность / Парнюк М. Л., Кирилук А. С, Кизима В. В. и др. Редкол.: М. А. Парнюк (отв. ред.). – К.: Наукова думка, 1989. – С. 69.

¹³ Маковка Н. М. Категории возможности и действительность. – Краснодар: Изд-во Министерства сельского хозяйства, 1972. – С. 111.

¹⁴ Парнюк М. А. Вказана праця. – С. 142.

¹⁵ Возможность и действительность / Парнюк М. Л., Кирилюк А. С., Кизима В. В. и др. Редкол.: М. А. Парнюк (отв. ред.). – К.: Наукова думка, 1989. – С. 99.

¹⁶ Смирнов В. Т., Собчак А. А. Общее учение о деликтных обязательствах в советском гражданском праве. – Л.: ЛГУ, 1983. – С. 75.

¹⁷ Давронов З. Д. Возможность и действительность. – Ташкент: Фан, 1990. – С. 21; Диалектический и исторический материализм / А. П. Шептулин, Н. И. Аваров, И. Д. Андреев и др.; Под общ. ред. А. П. Шептулина. – М.: Политиздат, 1985. – С. 182.

¹⁸ Гречанова В. А. Неопределенность и противоречивость в концепции детерминизма. – Лен-д: Изд-во Лен-го ун-та, 1990. – С. 41.

¹⁹ Давронов З. Д. Возможность и действительность. – Ташкент: Фан, 1990. – С. 18.

Резюме

У статті визначено, що в кримінальному праві категорії «можливість» і «дійсність» застосовуються для розмежування необхідного та випадкового причинного зв'язку. У філософії «можливість» і «дійсність» – це універсальні категорії, які мають важливе методологічне та гносеологічне значення. Дійсність визначено як здійснену можливість, отже ці категорії є взаємодоповнючими, не існують одна без одної.

Ключові слова: можливість, дійсність, детермінація, причинність, необхідність, випадковість.

Резюме

В статье определено, что в уголовном праве категории «возможность» и «действительность» применяются для разграничения необходимой и случайной причинной связи. В философии «возможность» и «действительность» – это универсальные категории, которые имеют важное методологическое и гносеологическое значение. Действительность определена как осуществлённая возможность, так что эти категории являются взаимодополняющими, не существуют друг без друга.

Ключевые слова: возможность, действительность, детерминация, причинность, необходимость, случайность.

Summary

The article states that in criminal law category of «possible» and «reality» are used to distinguish between essential and accidental causation. In the philosophy of «opportunity» and «reality» – are universal categories that are important methodological and epistemological significance. Reality is defined as the exercise of the opportunity, so that these categories are complementary, not exist without each other.

Key words: possibility, reality, determination, causality, necessity, chance.

Отримано 15.02.2012

Г. Р. КРЕТ

Галина Романівна Крет, кандидат юридичних наук, доцент Івано-Франківського факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ І СУТНОСТІ ІНСТИТУТУ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

В Україні з моменту проголошення незалежності продовжується процес удосконалення кримінально-процесуального законодавства. Зважаючи на те, що саме у сфері кримінального судочинства найбільш суттєво обмежуються права і свободи людини, дослідження інституту закриття кримінальних справ набуває особливого значення. Пояснюється це, перш за все, специфікою виникаючих тут правовідносин, владним характером діяльності, яку здійснюють органи розслідування, прокурор, суд, можливістю втручання їх в особисте життя людини. Інститут закриття кримінальних справ був і залишається предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, С. М. Благодіра, Г. І. Глобенка, Т. Т. Дубініна, А. Я. Дубінського, П. М. Давидова, Н. В. Жогіна, В. А. Ковалева, Р. І. Матюшенко, Ф. Н. Фаткулліна та інших.

Метою ж даної статті є дослідження наукових підходів до визначення поняття та сутності інституту закриття кримінальної справи, з урахуванням різноманітності підстав до закриття, і формулюванні на основі цього обґрунтованих висновків.